

позбавитись від будь-яких проявів песимізму, повірити у свої власні сили, подолати перешкоди.

Список бібліографічних посилань

1. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах : навч. посіб. Київ : Ніка-Центр, 2006. 580 с.

2. Гашук В. А. Формування професійної надійності майбутніх офіцерів-прикордонників як педагогічної умови їх деонтологічної підготовки. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка*. 2016. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadped_2016_2_5.pdf (дата звернення: 03.02.2020).

Отримано 08.02.2020

УДК 378.14.015.62

Володимир Миколайович ОЛІФЕРУК,

*начальник науково-дослідного відділу
Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського (м. Київ);*

 <https://orcid.org/0000-0002-0722-7561>;

Надія Олексіївна ШАБАТІНА,

*старший науковий співробітник науково-дослідного відділу
Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського (м. Київ);*

 <https://orcid.org/0000-0002-5066-9517>

ГАРАНТУВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ (КУРСАНТІВ) У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглядається проблема гарантування якості підготовки слухачів (курсантів) у закладах вищої освіти на засадах впровадження в освітній процес компетентнісного підходу задля досягнення запланованих результатів навчання.

Цілеспрямована діяльність людей (особистість, група, колектив) передбачає досягнення певного, заздалегідь спланованого результату. Подібна діяльність складається з таких основних компонентів: МЕТА – ПЛАН – РЕСУРСИ – ПРОЦЕС – і, власне, РЕЗУЛЬТАТ, як ступінь досягнення мети й підсумок виконання певних послідовних дій, що й характеризують якість. Так, у міжнародному стандарті якості ISO:9000 (International Organization for Standardization – Міжнародна Організація зі Стандартизації) це поняття представлено як ступінь відповідності сукупності притаманних характеристик об'єкта визначеним вимогам [1].

Чільне місце в цих стандартах відведене гарантуванню якості освіти [англ. quality assurance education] як результату її всебічного забезпечення.

У вітчизняній законодавчій базі термін «гарантування якості освіти» уперше з'явився в Законі України «Про освіту» [2]. При цьому, поняття «гарантування» введене як одна з чотирьох задекларованих у зазначеному законі цілей щодо процесу розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні. Тобто, у даному контексті розглядаються два ключових поняття – «ціль» і «гарантування». Дамо їх визначення, що представлені у Великому тлумачному словнику сучасної української мови. «Ціль» – те, до чого прагнуть, чого намагаються досягти. «Гарантія» – порука в чомусь, забезпечення чого-небудь [3, с. 173; с. 1365]. Адаптуємо ці поняття до особливостей функціонування системи вищої освіти.

Ціль, у даному контексті, є заздалегідь намічений результат навчання, показник якості освіти. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» результат навчання – це «... знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів [4].

Отже, гарантія якості в контексті результатів навчання – це порука та відповідальність закладу вищої освіти (далі – ЗВО) щодо виконання державного замовлення з підготовки слухачів (курсантів) зі ступенем сформованості визначених компетентностей в кожного з них не нижче встановленого рівня [5].

Проте й до сьогодні точаться дискусії навколо того – чи повинен ЗВО гарантувати якість освіти? На нашу думку, напрям та сенс подібних теоретичних дискусій потрібно змістити в інше річище і відповісти на такі нагальні запитання. У чому феномен гарантування якості освіти? Чи розроблено теоретико-методологічні і методичні засади гарантування якості освіти, якщо ні, то хто їх має розробити? Чи є гарантія якості освіти виключно результатом процесу її забезпечення і як цей результат оцінювати? Як має бути організована система гарантування якості освіти в педагогічній практиці ЗВО? Як і ким процес гарантування якості освіти повинен забезпечуватися і яка відповідальність суб'єктів освітньої діяльності за досягнуті результати освіти тощо? Відтак, нагальною постає проблема формування у слухачів (курсантів) відповідних компетентностей, інших професійно важливих якостей на рівні, що дозволяє їм успішно здійснювати професійну діяльність.

Компетентність здобувача вищої освіти, на нашу думку, являє собою інтегральний показник якості його підготовки як доведена ним здатність та готовність до самоосвіти, саморозвитку, до виконання функціональних

обов'язків на посаді за призначенням на основі творчого застосування здобутих знань, сформованих навичок та умінь, інших професійно важливих якостей і ціннісних орієнтацій відповідно до стандартів освіти. Тут слід звернути увагу на те, що не результати академічних знань визначають компетентність, а здатність і готовність їх творчо застосовувати в змінюваних умовах. При цьому, під поняттям «здатність» розуміється властивість індивіда, який може, уміє здійснювати, виконувати, робити що-небудь, поводити себе певним чином а «готовність (готовий)» – стан індивіда, який набув досвіду, досяг високої майстерності, підготувався до чого-небудь [3, с. 194; с. 360].

У наведеному визначенні варто проаналізувати словосполучення «доведена здатність» і дати відповідь на запитання – кому має довести цю здатність здобувач освіти? Безумовно, викладачеві, контролюючим особам, колегам. А головне – собі. Слухач (курсант) з першого дня навчання повинен бути вмотивованим на рефлексію, самоаналіз діяльності та самовдосконалення, без цього він не зможе стати активним суб'єктом навчання, а залишиться лише пасивним споживачем наданої інформації.

За такого підходу висувуються певні вимоги до компетентностей, а саме:

- компетентності мають формулюватися просто та однозначно розумітися всіма зацікавленими особами (замовниками, здобувачами, викладачами, управлінцями);
- компетентності повинні бути діагностичними, і для їхнього діагностування може використовуватися кваліметричний інструментарій (або розроблений набір вимірювальних засобів), що дозволяє об'єктивно оцінювати і вимірювати ступінь сформованості компетентностей у вигляді кількісної оцінки;
- стиль і термінологія формулювань компетентностей повинні бути зорієнтовані на кінцевий результат (наприклад: «здатний», «готовий», «володіє» тощо);
- набір компетентностей має бути мінімізований за ознаками достатності досягнення цілей освіти й завдань професійної діяльності, де не повинно бути надуманих, компетентностей, які не спонукають здобувача освіти до активного оволодіння ними і які неможливо ні оцінити, ні виміряти наявним інструментарієм.

Важливим компонентом функціональної системи гарантування якості освіти у ЗВО є компетентнісна модель випускника. Подібна модель у найбільш загальному вигляді, з урахуванням того, що на сьогодні в педагогіці єдиної класифікації компетентностей немає, може бути представлена відповідною ієрархічною структурою. Наприклад, вершина ієрархії – інтегральний показник – власне інтегральна компетентність випускника, яка розгалужується на два основні компоненти – ключові

компетентності та професійні компетентності. Ключові компетентності містять три складники: соціально-особистісні, загальнонаукові та інструментальні, а професійні – два: загально-професійні та спеціалізовано-професійні компетентності (див. таблицю).

Таблиця

Узагальнена компетентнісна модель слухача (курсанта)

Інтегральний показник	Показники 1-го рівня ієрархії	Показники 2-го рівня ієрархії
Інтегральна компетентність	1. Ключові компетентності	1.1. Соціально-особистісні компетентності
		1.2. Загальнонаукові компетентності
		1.3. Інструментальні компетентності
	2. Професійні компетентності	2.1. Загально-професійні компетентності
		2.2. Спеціалізовано-професійні компетентності

Подальше розгалуження компетентностей здійснюється на певних ієрархічних рівнях до такого стану їх декомпозиції, де прояв кожного з представлених показників можна оцінити і виміряти із застосуванням прийнятих у педагогічній практиці засобів діагностики якості з урахуванням коефіцієнтів вагомості кожного з критеріїв.

Виходячи з наведеного визначення компетентності, математичний вираз якості підготовки військових фахівців можна представити таким чином:

$$Q = \sum_{i=1}^n K_i G_i, (0 \leq Q \leq 1),$$

де: Q – інтегральна якість підготовки військового фахівця;

K_i – ступінь сформованості кожної з компетентностей, яка визначається у відносних показниках ($0 \leq K_i \leq 1$);

G_i – коефіцієнт вагомості кожної з визначених компетентностей ($\sum_{i=1}^n G_i = 1$);
n – кількість компетентностей на останньому ієрархічному рівні.

У вербальному вигляді цей закон, на думку авторів статті, можна сформулювати так: «Якість підготовки військових фахівців у ЗВО є інтегральним показником суми добутків ступеня сформованості кожної з визначених компетентностей та відповідного їй коефіцієнта вагомості».

Відтак, коли якість підготовки військових фахівців представлено відповідним законом, то його цілком правомірно можна застосувати в педагогічній практиці. При цьому, відкривається шлях до здійснення моніторингу рівня сформованості компетентностей і в якісному, і в кількісному виразах із застосуванням відповідних засобів діагностики якості освіти. Подібний підхід стає більш надійним інструментом у забезпеченні якості підготовки фахівців з вищою освітою та ефективності функціонування ЗВО.

Список бібліографічних посилань

1. ISO:9000. Системи менеджмента качества. Основные положения и словарь. URL: [https://pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-\(rus\).pdf](https://pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-(rus).pdf) (дата звернення: 21.01.2019).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2001. 1440 с.
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 21.01.2019).
5. Зельницький А. М. Концептуальні засади гарантування якості підготовки майбутніх офіцерів Збройних сил України у вищих військових навчальних закладах. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 6. С. 71–83.

Отримано 08.02.2020

УДК 378.6:355.318.1(477)

Вікторія Василівна ШЕВЧЕНКО,

старший викладач кафедри психології та педагогіки

факультету соціально-гуманітарних дисциплін

Національної академії Національної гвардії України (м. Харків)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ НА ЕТАПІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ЯКІСНА ПІДГОТОВКА ДО СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовано особливості побудови освітнього процесу підготовки військовослужбовців на засадах компетентнісного підходу. Розглянуто поняття «професійна компетентність» як якісна характеристика ступеня оволодіння військовослужбовцем НГУ на етапі фахової підготовки професійною діяльністю.

На сьогоднішній день однією з головних вимог до підготовки військових фахівців в Україні є формування особистості, що ввібрала в себе професійно важливі якості, готовність до визначеного виду діяльності, та професійні здібності. Тому одним із найважливіших завдань